

Отримано: 31.01.2024

Прорецензовано: 03.02.2024

Прийнято до друку: 29.02.2024

e-mail: viktor.atamanenko@oa.edu.ua

DOI: 10.25264/2409-6806-2024-35-54-70

Атаманенко В. Первинні поборові реєстри Звягельської волості другої половини XVI ст. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Історичні науки». Острог, 2024. Вип. 35. С. 54–70.

УДК: 352.07(477.82)»15»

Віктор Атаманенко

ПЕРВИННІ ПОБОРОВІ РЕЄСТРИ ЗВЯГЕЛЬСЬКОЇ ВОЛОСТІ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XVI СТ.

У статті розглянуто первинні поборові реєстри однієї з латифундій кн. В.-К. Острозького, розташованих на порубіжжі Волинського і Київського воєводства – Звягельської волості. Вони є важливим складником у джерельній базі вивчення соціально-економічної історії цих українських земель. Первинні реєстри створювалися власниками чи їх представниками. Для маєтностей кн. В.-К. Острозького другої половини XVI ст. інших джерел описово-статистичного характеру невідомо. Значення таких документів для Київського воєводства особливо важливе через їх погану збереженість для кінця XVI ст. Документація первинного характеру містить цілий ряд свідчень, які при узагальненні в сумаріях втрачалися. Вся сукупність податкової документації – первинної та узагальнюючої – становить цілісність.

Ключові слова: джерела описово-статистичного характеру, податкова документація, латифундії, князі Острозькі.

Viktor Atamanenko

PRIMARY COLLECTION REGISTERS OF THE ZVIAHEL COUNTY OF THE SECOND HALF OF THE 16TH CENTURY

The article examines the set of primary collection registers of Prince V.-K. Ostrogski's estates during the first post-Union decade, located on the border of the Volyn and Kyiv voivodeships. One of these was the Zviahel volost. They are an important component in the source base for studying the socio-economic history of these Ukrainian lands. Primary registers were created by landowners or their representatives. On their basis, government officials (collectors) determined by the dietsm created summarizing tax documents (summaries) for individual administrative units of the entire state. The summaries were partially published and widely used in research by representatives of various national historiographies. Primary registers are not sufficiently introduced into scientific circulation. For many regions of the Polish-Lithuanian Commonwealth, they have not survived at all. The presence of primary (1570 and 1577) and summary (1570, 1577, 1583, 1589) registers offers an opportunity to study the state and dynamics of the development of social and economic phenomena. For Prince V.-K. Ostrogski's estates in the second half of the 16th century, other sources of a descriptive and statistical nature are unknown. The significance of such documents for the Kyiv Voivodeship is particularly important due to their poor preservation for the end of the 16th century. An important feature of collection registers, as well as descriptive and statistical sources in general, is the display of different social indicators of the urban and rural population. They were also used for historical and demographic research.

Primary documentation, produced by order of the landowners and related to individual estates, contains records that were lost when generalized in the summaries. These include linguistic peculiarities, the level of implementation of economic innovations, individual indicators of the sex structure of the population, anthroponymic information, customer names, paleographic and diplomatic features, etc. The levy registers began to be introduced in the territory of Volyn and Kyiv region from the end of 1569, and initially, their structure and design did not have an established standard due to the lack of tradition and experience. Tax documentation of the possessions of Prince V.-K. Ostrogski has a sufficiently high representativeness. The entire set of tax documentation – primary and summary – constitutes integrity. Therefore, in source studies, there is an opportunity to research the document circulation system and all its components.

Keywords: source studies, sources of a descriptive and statistical nature, tax documentation, latifundia, Princes of Ostroh.

Звягельська волость була єдиною, яка розташовувалася на території Волинського та Київського воєводств. Ці дві частини відділялися не тільки адміністративно, але і суто географічно – межею була р. Случ. Територія Звягельської волості лежала в межах Полісся. На її розвиток впливала господарська політика власників, яка могла бути відмінною для різних адміністративних одиниць держави хоча б в силу того, що основна частина маєтностей кн. Острозьких знаходилася на території Волині. В той же час, будучи цілісністю, волость знайшла рівнозначне відображення в джерелах описово-статистичного характеру.

Джерела описово-статистичного характеру, в яких знайшли відображення свідчення з історії Звягельської волості у складі володінь кн. Острозьких, представлені двома групами. До першої з них відносяться матеріали державного фіскального обліку, а до другої – інвентар 1620 р., який був документом внутрішньомаєткового обліку при підготовці поділу маєтностей. Як на півсторіччя таку кількості джерел не можна вважати достатньою. Але для значної частини володінь кн. Острозьких, як і для інших латифундій Волині, така ситуація виглядає, на жаль, нормальною.

Найраніше відомі джерела описово-статистичного характеру загалом для українських земель стосуються державної фіксації стану певних регіонів за допомогою перевірки стану замків, державних володінь, дотримання привілеїв тощо. Згодом держава поширила облік та контроль на фіскальну сферу. Ретельним вибирання платежів з оподаткованого населення Волині стає з часу Люблінської унії. Якщо раніше у Великому князівстві Литовському існували досить широкі можливості ухилитися від сплати державних податків за допомогою надаваних урядом пільг, то податкова ухвала Люблінського сейму 1569 р. поширила на Волинь давнішу та апробовану часом, хоча й не без помітних недоліків, систему збирання податків. Вона супроводжувалася й створенням відповідної документації, яка зберігалася в Коронному Скарбі та могла згодом використовуватися для перевірки платежів. У випадку несплати без поважних причин неплатник повинен був відповідати перед судом. Сталою та впорядкованою стає й система звільнень від сплати податків на користь держави.

Протягом розглядуваного періоду система збирання податків залишалася стабільною, але згодом, на рубежі першої та другої третини XVII ст., змінився об'єкт оподаткування. Від Люблінської унії до 1629 р. він був складним. Люблінський сейм 1569 р. запровадив для інкорпорованих українських земель побор, який збирався з усього непривілейованого населення від володіння нерухомістю в містах і заняття ремеслом чи промислами в містах і селах, а також від користування землею як з селян, так і з міщан. Саме в цьому значенні він і був складним (складеним), оскільки враховував різні підстави оподаткування. Окремо виділялися особи, які не володіли нерухомістю чи не мали сталих занять, але обкладалися податком (вищим – люзні, гультяї). При цьому на єврейське населення накладався поголовний податок, але свідчення про нього на етапі опрацювання поборових даних включалися до загальних територіальних показників, а не до маєткових документів. Таким чином, державний податок, окреслений у джерелах як «побор», складався з відмінних платежів. З точки зору документного оформлення результатів на рівні Коронного Скарбу, як і на рівні окремих маєткових комплексів, він частіше за все не був єдиним. Мається на увазі оформлення окремих платежів з єврейського населення, чопового (від виробництва міцних напоїв) [21, s. 149 – 158]. Такі свідчення укладалися як сумарії з міщанських платежів (шос, плата з землі). Такі дані для 1589 р. стосуються й Звягеля, де зафіксовані такі міські платежі, як «міська рілля», чопове, та з окремих категорій населення [21, s. 150]. Відомі лише випадки збереженості окремих первинних поборових реєстрів з єврейських громад, які оформлені окремими поборовими реєстрами. Але для міст вони практично не збереглися. Для державних міст частково збереглися реєстри сплати «підводного» податку. В зв'язку з цим свідчення поборових документів для міст, де як правило зосереджувалися єврейські громади, практично в усіх випадках не було повними.

Стан Звягельської волості варто спочатку розглянути на прикладі подимного реєстру 1629 р. Це пов'язано з тим, що він подає загальні показники за кількістю оподатковуваних помешкань та вказує на статус поселень, міський чи сільський. Він при певних перетвореннях свідчень поборових реєстрів дає можливість показати динаміку розвитку волості протягом півсторіччя. Отже, на 1629 р. на території Звягельської волості за кількістю димів знаходилася третина маєтків А.-А. Ходкевич (2126). За кількістю міст вона випереджала головну з волинських маєтностей останньої, Острозьку. В складі Звягелщини знаходилося 4 міста та 23 села. Опублікований О. Барановичем подимний реєстр Волинського воєводства 1629 р. не містить свідчень про київську частину Звягельської волості [8]. Відтак, можна говорити про те, що вся вона могла бути найбільшою з волинських

маєностей А.-А. Ходкевич та що вона буда досить добре залюднена та загосподарена. Найбільшим з міст був Острожок, згаданий як нове місто, яке ще не висиділо волю (545 димів). Помітно поступався йому центр волості Звягель (451 дим). Але обидва ці міста можна віднести до традиційних для Волині середніх міст. У Смолдиріві знаходилося 226 димів. Смолдирів, який мав довшу міську історію порівняно із Острожком поступався йому за розмірами (226 димів). Найменшою була Дубрівка (112 димів). Протягом 20-х рр. XVII ст. чисельність її населення зменшилося. За кількістю димів вона поступалася с. Киянка [8, с. 41]. Розміри сіл коливалися від кількох до кількох десятків димів.

На час створення перших поборових реєстрів кількісні характеристики міської та сільської складових Звягельської волості помітно поступалися даним 1629 р. Особливо це помітно на прикладі рівня її урбанізації. На території волості було тільки одне міське поселення, її центр Звягель. На 70-ті рр. XVI ст. у київській частині волості як новоосажене фіксується ще одне місто – Бараше, а згодом і Романів (див. додаток 2).

Найдавнішими з джерел описово-статистичного характеру для Звягельської волості є комплекс податкової документації 70-80-х рр. XVI ст. Вибирання податку покладалося безпосередньо на власника чи його урядників. На інформативність поборових реєстрів впливала низка чинників. До них можна віднести сумління землевласника, зміни в структурі населення через міграції, втрати оподатковуваних одиниць тощо. До останніх можна віднести татарські напади. Але вони рідко досягали Звягельщини, принаймні поборові реєстри таких свідчень, на відміну від інвентаря 1620 р., не містять. Тому ці реєстри відображають «ідеальний» стан цієї латифундії на другу половину XVI ст.

Як відомо, державна податкова документація складалася досліджуваного часу з кількох рівнів. Підставою до вибирання побору було рішення сейму та затверджений ним універсал. Останній встановлював норми платежів для різних категорій оподаткованого населення, умови звільнення від сплати та визначав поборців для окремих адміністративних одиниць держави. Так, перший з відомих оформлених для Звягельської волості випадок поборової документації був представлений двома первинними реєстрами, окремими для її волинської та київської частин. Перший для інкорпорованих українських територій розгляд питань державних прибутків було включено вже в конституцію Люблінського сейму 1569 р. В ній він займав значний, якщо чи не найбільший, обсяг порівняно з фіксацією інших питань [19, s. 95 – 98, 101 – 106.]. Відтак, включені до складу Польщі українські землі вперше одержали достатньо розроблену та підтверджену реальною практикою Польщі підставу вибирання податків.

Поборові документи (як інші різновиди описово-статистичних джерел) Волинського воєводства використовуються дослідникам ще з часу їх публікації відомим польським істориком та археографом О. Яблоневським у 1889 р. Ним було введено до наукового обігу сумарні реєстри та проведено на їх підставі дослідження. Очевидно, дана обставина і призвела до того, що увагу дослідників привертала реєстри сумарні. При цьому, залишається ряд сумарних поборових реєстрів, які не знайшли відповідного археографічного опрацювання. Існують спроби археографічного опрацювання первинних поборових реєстрів, які стосуються, правда, лише окремих маєткових комплексів та переважно крупного землеволодіння – латифундій Волині [3; 4; 5; 6; 7; 9; 12, с. 153 – 158]. Стан збереження поборових реєстрів не можна вважати задовільним. Особливо це стосується первинних реєстрів, сукупність яких не охоплює всіх представлених у сумаріях маєтностей Волині та й за хронологічним охопленням їм поступається. Відновлюється увага до поборової документації, в тому числі й в археографічному спрямуванні, для вивчення ряду регіонів Речі Посполитої [13; 15; 16; 17; 18].

Основою для вивчення господарського, а також соціального, розвитку волинських латифундій служать, в першу чергу, різні категорії джерел описово-статистичного характеру. Але рівень їх збереженості за період другої половини XVI ст. – першої третини XVII ст. вкрай нерівномірно. Відтак, для всієї території Волині вони збереглися лише для 70 – 80-х років XVI ст. Дана обставина мала наслідком значний рівень їх археографічного освоєння (починаючи з 70-х рр. позаминулого сторіччя) [1; 2; 7; 8; 20] та пов'язаної з цим характеристики інформативних можливостей цих джерел [8; 10; 11; 21]. Специфіка інформації в таких джерелах мала наслідком їх використання не в усій інформативній повноті, а часто – для ілюстрації становища окремих категорій населення, характеристики окремих міських поселень та визначення історико-демографічних характеристик регіонів. Податкова документація й на сьогодні залишається чи не найчастіше (більшою чи меншою мірою) використовуваною в конкретно-історичних дослідженнях. В усіх розглянутих випадках увагу дослідників

привертали реєстри сумарні (сумарії, сумаріуші), які стосуються крупних адміністративно-територіальних одиниць Польщі та Речі Посполитої.

Інформація про Звягельську волость присутня у сумаріях 1577 та 1583 рр. [21, s. 42, 84] Але якщо в першому відображено свідчення про обидві частини волості, то у другому – тільки про волинську її частину. Свідчення першого для Волині сумарного поборового реєстру 1570 р. про всю Звягельську волость свідчень не містять. Звягельський урядник кн. В.-К. Острозького В. Іллінський подав побор із запізненням (як «добирання»), але того ж 1570 року [21, s. 31 – 32]. Для всієї Волині на 1570 р. оформлення поборових платежів фіксувалося в багатьох випадках сумарно за всіма поселеннями латифундій. Відповідно, можна припустити, що в даному випадку йдеться тільки про волинську частину волості. Підтвердженням цього може бути первинний поборовий реєстр, який апелює до ухвали Люблінського сейму, але містить дату передачі зібраного податку поборці Київського воєводства Щ. Харлінському В. Романовським (див. додаток 1) [14, арк. 265]. Волинська ж частина первинного реєстру Звягельської волості 1570/1571 р. має тільки відсилку до часу Люблінського сейму. Отже, він міг збиратися протягом кількох років після нього. Реєстр же київської частини також її містить, але вказує також конкретну дату створення – 23 квітня 1571 р. (див. додаток 1) [14, арк. 265] Скоріше за все, у цей же час відбувалося й оформлення платежів і з волинської частини волості, через що первинний реєстр вчасно не потрапив до основної частини сумарія і був до нього доданий.

У реєстрах первинних і сумарних датування переважно позначалося тільки на рік відповідної сеймової конституції, яка ухвалювала поборовий універсал. Для волинського первинного реєстру тільки така дата і показана (Люблінський сейм 1569 р.). Первинні реєстри маєтків кн. Острозьких, віднесені до сейму 1576 р., згадують спустошені від тарських нападів поселення, але тільки у одному чітко вказується час наїздів – 1575 та 1577 рр. [7, с. 48] Відтак, первинні (як і сумарій) реєстри, які фіксували збирання ухваленого у 1576 р. податку, були створені у 1577 р. (йдеться про володіння кн. В.-К. Острозького, зведені в конволют). Первинний поборовий реєстр Звягельської волості (див. додаток 2), скоріше за все, також був створений тоді ж, оскільки його укладачем, як і інших реєстрів володіння кн. В.К. Острозького, був М. Деревенецький. Але сумарій 1577 р. містить дещо відмінні показники порівняно з первинним реєстром (див. додаток 2 та публікацію О. Яблоновського [21, s. 42]). Отже, це питання вимагає окремого розгляду при залученні всієї сукупності первинних та сумарних реєстрів маєтностей кн. Острозьких – архівних та опублікованих.

Первинні поборові реєстри належать до важливих джерел описово-статистичного характеру. Окрім інформативного навантаження, часто ширшого за сумарні реєстри, вони дають можливість вивчення всіх елементів поборової документації. Це стосується не тільки території Волині та Київщини, але регіонів, від яких подібна документація не збереглася. Джерелознавче дослідження первинних реєстрів вимагає залучення всієї їх сукупності при використанні всієї системи фіскальних джерел. Для окремих маєтностей первинні поборові реєстри не збереглися, але там, де вони наявні, означає можливість використання у конкретно-історичних дослідженнях відмінного від інших документів описово-статистичного характеру історичного джерела. На прикладі опублікованих у додатках реєстрів видно їх видові особливості, організацію матеріалу (далеко не уніфіковану), характер інформації. Для всієї Звягельської волості вони значною мірою дають можливість помітно розширити джерельну базу вивчення її соціально-економічної проблематики та історико-демографічних питань.

Додаток 1.

Первинні поборові реєстри Звягельської волості 1570 – 1571 рр.

Реєстр побору его к(о)р(олевское) м(ил)ости уфаленого на соиме Любелскомъ в року шестдесат деватомъ з ыменем зеголских, которые за Случю ку повету Киевскому лежат велможного кн(а)ж(а) ти Костентена Острозского, воеводы киевского, маршалка земле Волынское, старосты володимерского, через мене, Василя Богдановича Романовского, с каждого дыму выбравши по грошеи дванадцат а ѿт о ѿгородников по два грошии, ѿтдалом до рук его млсти пана Щасного Харлинского, поборцы повету Киевского, року оа м(е)с(е)ца апрел(я) кг днѧ.

Село Глумча

Артим Стрижевич гр(ошеи) ві

Семен Стрижевич гр(ошеи) ві

Васко Дѣдь *гр(ошеи)* ві
 Грин Скочко *гр(ошеи)* ві
 Дашко Манкович *гр(ошеи)* ві
 Макар Манкович *гр(ошеи)* ві
 Гарко Семенкович *гр(ошеи)* ві
 Тимош Андросович *гр(ошеи)* ві
 Семен Селехович *гр(ошеи)* ві
 Васил Федцевич *гр(ошеи)* ві
 265 зв.

Тимош Андросович *гр(ошеи)* ві
 Иван Михалцевич *гр(ошеи)* ві
 Пархом Андросович *гр(ошеи)* ві

Блоха Ωгородник *гр(ошеи)* в

Слуги в том же селе

Борис Кунашевич *гр(ошеи)* ві
 Игнат Кунашевич *гр(ошеи)* ві
 Тимош Манкович *гр(ошеи)* ві
 Хведец Накрывалович *гр(ошеи)* ві
 Панко Накрывалович *гр(ошеи)* ві
 Демян Юсипович *гр(ошеи)* ві
 Васко Юсипович *гр(ошеи)* ві
 Бутко Юсипович *гр(ошеи)* ві
 Коржик Глушецкии *гр(ошеи)* ві

Село Кочичин

Радко Сенкевич *гр(ошеи)* ві
 Савка Игнатович *гр(ошеи)* ві
 Мартин Аростович *гр(ошеи)* ві
 Еремеи Дешкович *гр(ошеи)* ві
 Гаврило Аростович *гр(ошеи)* ві
 Жадко Аростович *гр(ошеи)* ві
 Данко Наумович *гр(ошеи)* ві
 Васко Наумович *гр(ошеи)* ві
 Ωнанка Наумович *гр(ошеи)* ві
 Логвин Приходко *гр(ошеи)* ві
 Ганец Голецкии *гр(ошеи)* ві
 Сенко Юркович *гр(ошеи)* ві
 Сенко Юркович *гр(ошеи)* ві
 Єрмак Иванович *гр(ошеи)* ві
 Хведко Сыткович *гр(ошеи)* ві

Ωгородник Мокеи Жукович *гр(ошеи)* в

Слуги того ж села

Бутко Голскии *гр(ошеи)* ві
 Хведко Полскии *гр(ошеи)* ві
 Єрмак Сытко *гр(ошеи)* ві
 Хома Старчикович *гр(ошеи)* ві
 Мирош Хомич *гр(ошеи)* ві
 Сидор Талко *гр(ошеи)* ві

Село Жадковка

Зенко Бобрик *гр(ошеи)* ві
 Васко Борсук *гр(ошеи)* ві

Корнило Карпович гр(ошеи) ві
Кондрат Карпович гр(ошеи) ві
Семен Радкович гр(ошеи) ві
Панець Іванович гр(ошеи) ві
Мишура Васкович гр(ошеи) ві
Лусян Іванович гр(ошеи) ві
Стас Домашевич гр(ошеи) ві
Карп Жадковський гр(ошеи) ві
Яцко Карпович гр(ошеи) ві
Петр Карпович гр(ошеи) ві

Подданые пна Терпиловы

Іван Солонина гр(ошеи) ві
Васко Цыкало гр(ошеи) ві
Сава Лубчич гр(ошеи) ві

Гирл Огородник
Богдан Огородник гр(ошеи) в
Хведко Огородник гр(ошеи) в

Попа Николског(о) люди

Мартин Росселыи гр(ошеи) ві
Мирош Лысыи гр(ошеи) ві

Андреи Огородник гр(ошеи) в

Село Подлубы

Мишута Ухредич гр(ошеи) ві
Дмитрь Побратим гр(ошеи) ві
Микита Ухредич гр(ошеи) ві
Петраш Кулбачич гр(ошеи) ві
Тимош Кулбачич гр(ошеи) ві
Андреи Ухредич гр(ошеи) ві

Сенко Огородник гр(ошеи) в
Никипор Огородник гр(ошеи) в

Село Мички

Іван Тишевич гр(ошеи) ві
Пилип Янкович гр(ошеи) ві
Кузма Седыи гр(ошеи) ві
Роман Юхнеевський гр(ошеи) ві
Коростел Юхнеевський гр(ошеи) ві

Мишко Боярин гр(ошеи) ві
Єско Боярин гр(ошеи) ві

Слуги в Бараших

Юрага Барашовський гр(ошеи) ві
Семен Ляшко гр(ошеи) ві
Остап Осмол гр(ошеи) ві
Іван Бакь гр(ошеи) ві
Тиш Огородник гр(ошеи) в

Село Голско

Сенко Боролыс гр(ошеи) ві
 Кузма Гаврилович гр(ошеи) ві
 Иван Гирл гр(ошеи) ві
 Минюк Голецкии гр(ошеи) ві
 Антон Нелепович гр(ошеи) ві
 Богдан Бутович гр(ошеи) ві
 Жук Сенкевич гр(ошеи) ві
 Сидор Столбычич гр(ошеи) ві
 Наум Туровец гр(ошеи) ві
 Хведко Корецкии гр(ошеи) ві
 Ходор Гугнивыи гр(ошеи) ві
 Свирид Юркович гр(ошеи) ві
 Клим Рудыи гр(ошеи) ві
 Кондрат Коросцкии гр(ошеи) ві
 Васко Лои гр(ошеи) ві

Во всехъ тыхъ селехъ девеносто два дымы таглыхъ, деветь ѿгородниковъ, которые на роботу ходат.

Сумою пенезеи коп ѿсмынацат грошеи сорок два на полскую личбу.

Реестрь побору его королевское млсти в року ѿф-мъ з ымении велемого кнжати его млсти кнзл Костентина Ѡстрозского, воеводы киевского, маршалка земли Волынской, старосты володимерского(о) зу Звагла и сел к нему належачих, уфаленог(о) и встановленог(о) на соими недавно минулом любелском ку обороне Речи Посполитое з земли немиреное так в мести, яко и на селех, бо земля немирена с кождог(о) дыму по дести грош ладцьких ѿт двух пол яко з волоки альбо службы двадцат грош полскихъ.

Наперви люди, которыи в Рынку мешкают, ѿт дому по чотыри гр(оши) полских давали
 Мисто Звегол

Ѡнашко д	С тых же домов з дыму давали
Данило д	по дести грош полских з уличными
Сенко д	
Игнат д	
Устин д	
Сенко д	Савка Мелник недедизныи гр(ошеи) лс ѿт трех кол
Радко д	
Прокоп д	
Варуша д	

Домы в улицы которыи по два грош(а) полских ѿт дому давали
 Мещане з дыму давали

Пилип в	Богданъ в улицы в	Ѡнацко і
Савостько в	и Томило в	Васко і
Степан в	Матфий в	Пилип і
Евхим в	Щеславскии в	Савостко і
Иван в	Аньдрии в	Степан і
Федко в	Моисии в	Евхим і
Лусян в	Сахно в	Данько і
Терешко в	Яцко в	Иван і
Мелешко в	Петрь в	Федко і
Першька в	Григорей в	Лусян і
Сенко в	Сава в	Терешко і
Богдан в	Васко в	Мелешко і
Дмитрь в	Янко в	Першько і

Иван в Гаврило в Васко в Грицко в Ивашко в Борис в Грицко в Карпъ в Максимъ в Павел в Потал в Олешко в Ничипор в Иван в Кузма в Гаврило в Лаврин в Коньдрат в Еремеи в Яким в	Васко в Микула в Савостко в Нелии в Аньдрии в Орина в Борис в Овдоля в Аньдрии в Павел в Федко в Кондрат в Просимка в Радко в Максим в Нестер в Малии в Гришко в Влас в Финдик в Денис в	Сенко і Богдан і Иван і Гаврило і Васко і Грицко і Ивашко і Борис і Грицко і Карпъ і Максим і Павел і Потал і Олешко і Ничипор і Иван і Кузма і Гаврило і Лаврин і Кондрат і Богдан і
--	--	---

Мещане в Рынку и в улицах от огородов по грошу а дали

Васко а Пилип а Савостко а Степан а Евхим а Иван а Федко а Лусян а Терешко а Мелешко а Першъко а Сенко а Богдан а Дмитръ а Иван а Гаврило а Васко а Грицко а Ивашко а Борис а Грицко а Карпъ а Максимъ а Павел а Потал а Олешко а Ничипор а Иван а Кузма а Гаврило а Лаврин а Коньдрат а Васко а	Богдан а Сенько а Радко а Прокоп а Варуша а Щеславский а Аньдрии а Моисии а Сахно а Яцко а Петръ а Горлин а Сава а Васко а Микула а Савостко а Нелеп а Аньдрии а Орина а Борис а Овдоля а Аньдрии а Павел а Федко а Кондрат а Просимка а Радко а Максим а Нестер а Малыи а Гришко а Влас а Яким а Хвиндик а Денис а Янко а Еремеи а
--	---

емесники в мисти по чтыри грош(и) дали

Игнат Кравец д
Устин Ковал д
Томило Кушнір д
Матфії д

Бояре, слуги по десяти грош(ев) полских дали

Степан і	Луцко і
Матфії і	Грицко і
Васко і	Васко і
Хведор і	Иванис і
Данец і	Гаврило і
Ивашко і	Лукьян і
Иван і	Жадило і
Васко і	Иван і
Васко і	Олисюта і
Мартин і	Богдан і
Гаврило і	Жук і
Денис і	Тимош і
Иван і	Яцко і
Кондрат і	Иван і
Иван і	Иван і
Мамаи і	Иван і
Игнат і	Иван і
Степан і	Иван і
Харитон і	Томило і
Пронец і	Богдан і
Богдан і	Иван і
Мартин і	Васко і
Левко і	Коско і
Васюта і	

Село Рогачов

люди з дымов давали по десяти гр(ошев) полских

Курило і	Опанас і
Сенко і	Томаш і
Пашко і	Иев і
Тимош і	
Васко і	Село Выкуски
Еско і	по десяти гр(ошев) дали
Гаврило і	Лаврин і
Иван і	Сенко і
Игнат і	Харитон і
Павел і	Иван і
Аньдрии і	Аньдрии і
Гугрин і	Мелко і
Васко і	Нестер і
	Лукьян і
Бояре в том же сели з дыму дали	Сачко і
Лавринец і	Богдан і
Тимош і	Васко і
Гринец і	
Сидор і	Село Пилиповичи
Иван і	Исаи і
Потан і	Конон і
Васко і	Лукаш і
Гапон і	Терех і
Мартин і	Сенко і
Сувка і	Иван і

Гулець і Тимош і Васко і Аврам і Труш і Скендер і	Бояре киковскии давали	Сенко і Васко і Тимош і Михно і Иван і	Бояре в том же сели по дести дали
--	------------------------	--	-----------------------------------

Село Западинци

Кудин і
Ярош і
Макар і
Клим і
Ωношко і
Ждан і

Выпуски п(а)на Миска Шешка по дести грош(еи) дали

Иван і
Ωлексии і
Яким і
Радивон і

Люди моквинскии по дести грош(еи) дали

Яцько і
Гулець і
Мишко і
Аньдрии і
Яцько і
Южно і
Васко і

Село Киянка по дести грош(еи) давали

Хведор і
Нехвед і
Иван і
Сенко і
Хведор і
Лазор і
Кузма і
Аньдрии і
Ωстап і
Ивашко і
Прыс і
Аньтон і
Васко і

Ωгородники киянскии по два гр(оша) дали

Яцько в
Хведор в
Аньдрии в
Тимош в

Люди Стецка Сусловы по дести грош(еи)дали

Гришко і
Миколаи і

Еремеи і
Петрь і
Гринец і
Яцко і
Марко і
Иван і
Тишко і
Иля і
536зв

Реистръ кнзѧ воеводы его м(и)л(ости) киевског(о) зваголскии, [то ест луцкии].

Центральний державний історичний архів, м. Київ.
Ф. 44 «Вінницький городський суд». Оп. 1. Спр. 1.
Арк. 265 – 288, 532 – 536 зв.
Оригінал. Рукопис. Друкується вперше.

Додаток 2.

Первинний поборовий реєстр Звягельської волості створений при вибиранні ухваленого у 1576 р. побору

624

Реєстръ выбирая побору его королевское м(и)л(о)сти в року афос уфаленого з ыменя кн(я)ж(а) ти его милости Острозского воеводы киевского зъ Звагля, в повете Луцкомъ лежачого, и з сел за Случю, в повете Киевском к нему лежачих. То ест з дымов рыноковых по чотыри гроши, з домов уличных по два гроши, з огородов по грошу, з рол яко з дворища альбо з лану по двадцати грошеи полских, ѿт ремесла по чотыри гроши, ѿт перекупок по семи грошеи – то все на личбу полскую.

Местечько Звяголь

Домы рыновые, которые роли ани огородов не мают, по чотыри гроши платили.

Сенко	Литвинь
Марко	Сума золотых в и грош(еи) шестнадцат
Иван	Домы уличные, которые роли по полдворища яко по поллану мают, з роли по і гр(о)ш(еи), з дыму по в гр(о)ш(а) платили
Наумъ	Чорнушич з роли гр(ошеи) і, з дому в гр(о)ши
Хведорина	Наливаико
Степан	Мелешко Рачкович
Мартинь	Борис Турович
Михаило	Гришъко
Куница	Горяин
Савостько	Сенко
Проскурка	Радко
Карпъ	Васко
Момот	Игнат
Ониско	Лукьян
Явхимъ	Сенко
Кудинь	624зв
Євъко	Там же люди убогие, которы[и] ни роли, ани ремесла не мают, в улицах живут, дома а огорода маючи – з дому по в гроши, з огорода по грошу а платили
Зенько	Нелеп Яцкович з дому в гр(о)ш(еи), з огорода грош а
624зв	Яцъко
Гарило	Хведъко
Васко	Иля
Гапон	Гаврило
Сума чинит зол(отых) шест гр(о)шеи ві.	Гринецъ
	Шушъко

<p>Там же дома, которые по чверти роли и дворища маю<i>т</i>, з дому по грошу а з роли по е <i>гр(о)шеи</i> платили Ярошъ Западинский Зълои грошеи е, з дому <i>гр(о)шеи</i> в Олешко Васко Терешко Ничипор Галатин Иван Лука Кондрат Малеи Савка Иванъ Томило Кушнер Андреи Исаи Першко Лаврикъ Кудин Стецько Кондрат</p> <p>625 Ганка Мартин Васко Лука Гарасим Васко Олекса Хведко</p> <p>Там же огородники, люди убогие, ничего не маю<i>т</i>, з огорода платили по в грош<i>(еи)</i> Пилип Андреи Сенко Иван Семко Иван Ивашко Жидко Пархомъ Олексеи Тишко Бочонос Володко Олекса Матфеи Богдан 625зв Хведец Спичакович <i>гр(о)шеи</i> і Ивашко <i>гр(о)шеи</i> і Медвед <i>гршеи</i> і Лангая <i>гр(о)шеи</i> і</p> <p>С чверти дворища по пети грош<i>(еи)</i> дали Иля Иван Савка Яцько</p>	<p>Трухонъ Еско Ганецъ Жданъ Сенько Иванъ Серко Иванъ</p> <p>В том же месте реместники, которые <i>от</i> ремесла по д, <i>от</i> дому по грош<i>(а)</i> в, <i>от</i> огорода по грошу одному платили, убогие Терешко чоботар <i>гр(о)ш(еи)</i> з Гапон чоботар <i>гр(о)ш(еи)</i> з Лукян чоботар <i>гр(о)ш(еи)</i> з</p> <p>Сума з Рогачова шести дворищъ и шестнадцати огородников золотых полскихъ п<i>л</i>т и грошеи в</p> <p>Село Киково</p> <p>Там дворищъ яко ланов д, на которых слуги путныи розно сядятъ Карпович зъ дворища дал <i>гр(о)шеи</i> к Гулец на полдворища <i>гр(о)шеи</i> і Опанас на чверти <i>гр(о)шеи</i> е Васко <i>гр(о)шеи</i> е Аврам <i>гр(о)шеи</i> е Тимош <i>гр(о)шеи</i> е Чорнуха <i>гр(о)шеи</i> е Киндер <i>гр(о)шеи</i> е Труш <i>гр(о)шеи</i> е</p> <p>С Киковы дворищъ д, дымы подворищных а по к грошеи, полдворищных и по і грошеи – чинит золотых в и грош<i>(еи)</i> к</p> <p>Село Киянка Мервицького Мервицького люди на дворищах яко на лане сядят</p> <p>Сенюкъ</p> <p>Киянка ма<i>ет</i> дворищъ д, на чверти <i>сі</i>, огородников е – всего чинит золотых полских г</p> <p>Село Суслоть, в которм люди на дворищах яко на ланех сядят</p> <p>Петрок Воитеховичъ с полдворища <i>гр(о)шеи</i> і Степан с чверти дворища е грошеи дал Вакула е <i>гр(о)ш(еи)</i> Степан <i>гр(о)ши</i> е Васко <i>гр(о)шеи</i> е Гришко <i>гр(о)шеи</i> е Яким <i>гр(о)шеи</i> е Там же люди убогие, огородники, ничего не маю<i>т</i>, по два <i>гр(о)ши</i> дали</p>
---	---

<p>Матфеи Лазука Кузма Васко Белякъ Аньдреи Остап Федор Петрок Остапец Борис Денись</p> <p>Там же люди убогие, огородники, по в гр(о)ши дали Федор Сенко Илья Петрок</p> <p>626 риць полтретя, дымовъ полдворищных в, огородников шест – то все чинит золотых в и грош(а) в</p> <p>Люди Шашковы Вылуски, в которм люди на дворищах яко на лане сядят Иван с полдворища гр(о)шеи і Степан с полдворища гр(о)шеи і</p> <p>Там же убогие огородники, по в гр(о)ши дали Омелянь Васко Юрко Олексеи Каленик Аньдреи Дрань Иевъ</p> <p>Чинить золотыи а и грош(еи) шест</p> <p>Люди Карского убогие, роли а ничего не мають, з огорода по в гр(о)ш(и) дали Харитон</p> <p>626зв Люди Стрыевского, роли ани огородов не мают по в гр(о)ши дали Сидор Аньтон Иван Ониско</p> <p>Чинит гр(о)ше и</p> <p>Люди Мартина Юрчевича, так же роли а ничего не мають, з огородов по в гроши</p> <p>Гаврило Яцько Протасъ Прыма Гринець Ждань</p>	<p>Еремеи Сенко Тимош Хведор Ермакъ Павел</p> <p>Село Суслов чинит зъ дво</p> <p>626 Дмитъ Крот Лукьян Санко Сасько Давыд</p> <p>Чинит гр(о)шеи si</p> <p>Люди Богдана Вылуски убогии, роли а ничего не мают з огорода по в гр(о)ши дали Наумъ Охрем Олексеи Игнат Ивань Сидор Кудан Супрон</p> <p>Чинит гр(о)шеи si</p> <p>Люди Васка Ваылуски теж убогии, роли а ничего не мают, з огородов по в гр(о)ш(и) дали</p> <p>Остап Павел Васко Семен Ивань</p> <p>Чинит гр(и)еи і</p> <p>Село Кононовщизна, люди убогие по д гр(о)шеи – тол- ко быдлом са живат, роли не пашут</p> <p>Трушко Мацько Максим Корнеи Ивашко</p> <p>Чинит гр(о)шеи к</p> <p>Сума сел замковых, которыи на целых дворищах седат по к гр(о)ш(еи) дали в. Дымов, которые на полдворищах по і гр(о)шеи плати- ли кг. Дымов, которыи зъ чверти платили мд. Дымов, которыи по д гр(о)ши платили е. Дымов по два грошии он. Чинит всего золотых к и гр(о)ши s.</p>
---	---

<p>Олифер Романь Васко Потапъ Савка</p> <p>Чинит гр(о)шеи кд</p> <p>627 Васко полтретя гроша Федор на полдворища гроше і Миско на полчетверти полтретя гроша Коржичъ на полдворища і гр(о)шеи Паско на четверти гр(о)шеи е Бут гр(о)шеи е</p> <p>Сума всіх тых подданных, што на четверти по е гр(о)шеи дають ді, а тых, што на полчетверти ві, которыи дають по полтретя гроша, а што теж на полдворищу, которыи дають по і гр(о)шеи два. Подсуседковъ, што дають по в гр(о)шии, д</p> <p>Сума зъ Глумчеи чинит на личьбу полскую золотых д и грш(еи) и</p> <p>627 зв Ничипор Федко Степан Иван Оникеи Андреи Еско Иван Грышко Юрко Лазор Ивашко Тимош Хведор Яцько Васко Денись Андреи Богдан Васко Насун Тимош Матруна Хведко Клим Игнат Пронец</p> <p>Сума з местечка Барашов чини золотых в 628 Васко Луи і Васко Полонский зъ чверти грош(еи) е</p>	<p>Села звеголский за Случю, до повету Киевского належачие</p> <p>Село Голско новооселое, там люди на полдворищх яко на поллану и на четверти седятъ</p> <p>627 Село Кочичин, в которомъ одно дворище яко полланъ, которое розно седит Мартинъ на чверти гр(о)шеи е Гарило гр(о)ше е Дац грошеи е Тимош на полчетверти, полтретя гроша Иван полтретя гроша Онанчиная, вдова убогая, з огорода в грошии</p> <p>Местечько Бараши новопосажоно, которымъ еще волност не вышла, а ведъже от дому по в гр(о)шии дали, которыи недавно осели, роли а ни огородовъ не мають; лежит в повете Киевскомъ</p> <p>Данило Иван Марко 627 зв Село Ивановичи новоосели на полдворищахъ яко на полланьку и на четверти седятъ Костюк Трухонович с полдворища і гр(о)шеи Михно с четверти гр(о)шеи е Пержок гр(о)шеи е Карпъ гр(о)шеи е Клим гр(о)шеи е Федор гр(о)шеи е Улас гр(о)шеи е Борис гр(о)шеи е Савка гр(о)шеи е</p> <p>Оношко с полчетверти гр(о)шеи полтретя Мишута гр(о)шеи полтретя Иван гр(о)шеи полтретя Селивон гр(о)шеи полтретя Гурин гр(о)шеи полтретя Иван гр(о)шеи полтретя Занец гр(о)шеи полтретя</p> <p>Там же люди убогие ничого не мають, з огородов по в гр(о)ш(а) дали Иван Проць Тишко Костюк Ждан</p> <p>628 Мокеи Ходор Харко Сенько Олешько Савка Хведко Микита Краско</p>
---	--

<p>Сенко <i>гр(о)ш(еи) е</i> Осташко <i>гр(о)ш(еи) е</i> Игнат <i>гр(о)шеи е</i> Мишъко <i>гр(о)ш(еи) е</i> Прокопъ <i>гр(о)шеи е</i> Ходко <i>гр(о)шеи е</i> Логвин <i>гр(о)шеи е</i> Грицко <i>гр(о)шеи е</i> Мартин <i>гр(о)шеи е</i></p> <p>Там же люди убогие роли не пашут, толко быдло мают – по д <i>гр(о)шеи</i> дали Сенко Гурин Анътон Сенко</p> <p>Там же люди убогие роли а ничего не мают, з огорода по в <i>гр(о)ши</i> дали Наумъ Иван</p> <p>Евхим Иванъ Юрко Богдан Хведъко</p> <p>628зв Омелянь Мишко Гурин Амброжи</p> <p>Село Белоберезцы Терпилово убогии ничего не мают з огородов по в гроши дали Богдан Цилаико Мартинъ Иван Хведор Хведор Сухонос Мартинъ</p> <p>Село Глумча, там дворищъ яко ланов шест розно седят – одны на чверти, други на полчверти</p> <p>Арътим Стрыжович на чверти <i>гр(о)шеи е</i> Сенко <i>гр(о)шеи е</i> Зака <i>гр(о)шеи е</i> Дешко на полчверти полтретя гроша</p> <p>629 Сума у во Ивановичохъ Люди, што съ чверти дали шемъ, зъ полчверти и, съ полдворища а, огородников е – чинит всего п(е)н(я)зеи яко зъ чтырех дворищъ лановыхъ золотых полскихъ в <i>гр(о)ш(еи) к</i></p>	<p>Село Жадъковка новоосело на полдворищах яко на полланку и на чверти седят Гриц Остаман <i>гр(о)ш(еи) і</i> Нестер <i>гр(о)ш(еи) і</i> Васко с чверти <i>гр(о)шеи е</i> Иван <i>гр(о)шеи е</i> Карпъ <i>гр(о)шеи е</i> Евъко <i>гр(о)шеи е</i></p> <p>Там же люди убогие роли а ничего не мают, з огороду по в <i>гр(о)ши</i> дали Пилип Конъдрат Хусъ Микула Микита Сенко Омешко Петръ 628зв Тимош полтретя гроша Данило полтретя гроша Микита полтретя гроша Васко на чверти <i>гр(о)шеи е</i> Марко <i>гр(о)шеи е</i> Сидор <i>гр(о)шеи е</i> Гринко на полчверти полтретя гроша Макар на полчверти полтретя гроша Гринец полтретя гроша Билаеня полтретя гроша Миско на чверти <i>гр(о)шеи е</i> Пархом <i>гр(о)шеи е</i> Наумъ <i>гр(о)шеи е</i> Коршиц на полчверти полтретя гроша</p> <p>Там же люди убогие, которые ничего не мають по в грош дали Еско Гаврило Омнофрей Денис Там же слуги путные Федор Конашевич на чверти <i>грошеи е</i> Васко <i>гр(о)шеи е</i> Тимош на полчверти полтретя <i>гр(о)ша</i></p> <p>629 Село Подлубы тамъ дворищъ в яко ланы, на которых по четвертине седят Мисюта с полдворища і <i>гр(о)шеи</i> Побратим полдворища і <i>гр(о)шеи</i> Петраш с четверти <i>гр(о)шеи е</i> Тимош <i>гр(о)шеи е</i></p> <p>Юрко <i>гр(о)шеи е</i> Сенко <i>гр(о)шеи е</i> Сама всех шест ѿт них золотыи и <i>грошеи і</i></p> <p>Село Юхновичи там дворищъ в яко ланы, на которых седят Жданец с полдворища і <i>гр(о)шеи</i> Роман і <i>гр(о)шеи</i> Пилип і <i>гр(о)шеи</i></p>
---	--

<p>Село Романов новоосело, люди убогие по в гр(о)ши дали</p> <p>Мокеи Черникъ Васко Андъреи Павель Юшъко Васко Гуц Иван Богдан</p> <p>Всього чинит гр(о)шеи к</p> <p>629зв Пилип с полдвогрища грош(еи) і Андреи гр(о)шеи і Кузма гр(о)шеи і Иван гр(о)шеи і</p> <p>З Мицков селца сумою золотыи и гр(о)шеи иі пол- ских</p> <p>Сума всего сел Звеголских, в повете Киевском лежачих, і, окроме новых, которым еще чотырех год нѣтъ. В них дворищъ яко ланов кв, дымов полдворищъных, которыи по і гр(о)шеи платили ді, дымов, которые съ чверти по е гр(о)шеи плати- ли тридцат девет, дымов, которые съ полчверти платили по полтретя гроша кв, дымовъ, которые во в гр(о)ши платили сто петнадцат</p>	<p>Еско і гр(о)шеи</p> <p>Всих д, пришло ѿт них золотыи и грошеи і полских</p> <p>Село Мицки там дворищъ в, на которых седят</p> <p>629зв Сума всего побору из сель кн(а)жати его м(и)л(о) сти Острозского звеголскихъ, барашовских, в повете Киевскомъ лежачихъ, за рок семдесят с золотыхъ полских к.</p> <p>Сума з места Звегольского и волости Звеголское по- вету Луцкого и теж з Барашов, в повете Киевском ле- жачих, и сель за Случю, в том же повете лежачих, п(е) н(а)зеи поборовых в року ос чинит золотых на личбу полскую нв и гр(о)шеи кд.</p> <p>Михал Деревенецкии, власна рука</p>
--	---

Центральний державний історичний архів, м. Київ.
Ф. 44 «Вінницький городський суд». Оп. 1. Спр. 1. Арк. 532 – 624.
Оригінал. Рукопис. Друкується вперше.

Список використаних джерел та літератури:

1. Архив Юго-Западной России (АЮЗР). Киев, 1886. Ч. VII. Т. 1. 746 с.
2. АЮЗР. Киев, 1890. Ч. VII. Т.2. 859 с.
3. Атаманенко В. Описово-статистичні джерела другої половини – першої половини з історії Старокостян-
тинова. *Болохівщина: Осягнення історії*. Старокостянтинів, 2009. Ч. 1. С. 84 – 95.
4. Атаманенко В. Первинні поборові реєстри як історичне джерело (на прикладі міст Волині середини
XVI ст.). *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Історичні науки»*.
Острог, 2020. Вип. 30. С. 67–77.
5. Атаманенко В. Первинний поборовий реєстр Степанської волості 1576 року. *Наукові записки Національ-
ного університету «Острозька академія». Серія «Історичні науки»*. Острог, 2021. Вип. 32. С. 47–61.
6. Атаманенко В. Свідчення описово-статистичних джерел другої половини XVI – першої половини
XVII ст. про Дубенську волость. *Дубенський науковий вісник*. Дубно, 2021. Вип. 3. С. 75–83.
7. Атаманенко В. Первинні поборові реєстри маєтків князя В.-К. Острозького 1577 року. *Наукові записки
Національного університету «Острозька академія». Серія «Історичні науки»*. Острог, 2023. Вип. 34. С. 46–53
8. Баранович О.І. Залюднення України перед Хмельниччиною: Волинське воєводство. Київ, 1930. 155 с.
9. Ерусалимский К.Ю. Реєстр налоговых выплат с Ковеля и Ковельской волости 1576 г. *Вестник Универси-
тета Дмитрия Пожарського*. Москва, 2017. №2 (6). С. 248–323.
10. Крикун М.Г. Масові статистичні джерела до історії Правобережної України XVI – XVIII ст. *Українська
археогрфія: сучасний стан та перспективи розвитку*. Київ, 1988. С. 75–81.
11. Кіку І.О. Актові книги як джерело для вивчення демографії Волині першої половини XVII ст. *Історичні
дослідження: Вітчизняна історія*. Київ, 1985. С. 51–52.
12. Матеріали до історії Острозької академії (1576 – 1636). Бібліографічний довідник. Київ, 1990. 217 с.

13. Смерека Б. Реєстри поборового податку у Польському королівстві: процес збору податку та інформативність документів (на прикладі поборового реєстру Львівської землі Руського воєводства 1552 р.). *Вісник Львівського університету. Серія «Книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології»*. Львів. 2015. Вип. 10. С. 132–144.

14. Центральний державний історичний архів України, м. Київ. Ф. 44 «Вінницький гродський суд». Оп. 1. Од. зб. 1. 909 арк.

15. Atlas Źródeł i Materiałów do Dziejów Dawnej Polski. 2015, № 2. URL: <http://www.atlasfontium.pl/index.php?article=kaliskie> (дата звернення: 14.01.2023).

16. 26. Atlas Źródeł i Materiałów do Dziejów Dawnej Polski. 2015, № 3. URL: <http://www.atlasfontium.pl/index.php?article=poznanskie> (дата доступу: 14.01.2023).

17. Boroda K. O przydatności rejestrów poborowych z XVI wieku w badaniach demograficznych. *Przeszłość Demograficzna Polski*. Warszawa, 2014. № 33. S. 21–38.

18. 28. Gochna M. Elektroniczna edycja rejestrów poborowych województwa kaliskiego z drugiej połowy XVI w. *Studia Geohistorica. Rocznik historyczno-geograficzny*. Warszawa, 2014. Z. 2. S. 143–15

19. Volumina legum. Petersburg, 1859. T. II. 482 ; XIII s.

20. Źródła dziejowe. Warszawa, 1883. T.XII. Cz. 2. Warszawa, 1889. T.XII. Cz. 2. 1883. 493 s.

21. Źródła dziejowe. Warszawa, 1889. T. XIX. 485 s.

References:

1. Atamanenko V. Opysovo-statystychni dzherela druhoi polovyny – pershoi polovyny z istorii Starokostiantynova. *Bolokhivshchyna: Osiahnennia istorii. Starokostiantyniv*, 2009. Ch. 1. S. 84 – 95. [in Ukrainian].

2. Atamanenko V. Pervynni poborovi reistry yak istorychne dzherelo (na prykladi mist Volyni seredyny XVI st.). *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademii»*. Serii «Istorychni nauky». Ostroh, 2020. Vyp. 30. S. 67–77. [in Ukrainian].

3. Atamanenko V. Pervynni poborovi reistr Stepanskoj volosti 1576 roku. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademii»*. Serii «Istorychni nauky». Ostroh, 2021. Vyp. 32. S. 47–61. [in Ukrainian].

4. Atamanenko V. Svidchennia opysovo-statystychnykh dzherel druhoi polovyny XVI – pershoi polovyny XVII st. pro Dubensku volost. *Dubenskyi naukovyi visnyk*. Dubno, 2021. Vyp. 3. S. 75–83. [in Ukrainian].

5. Atamanenko V. Pervynni poborovi reistry maietkiv kniazia V.-K. Ostrozko 1577 roku. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademii»*. Serii «Istorychni nauky». Ostroh, 2023. Vyp. 34. S. 46–53 [in Ukrainian].

6. Baranovych O.I. Zaliudnennia Ukrainy pered Khmelnychchynoiu: Volynske voievodstvo. Kyiv, 1930. 155 s. [in Ukrainian].

7. Erusalimskij K. Ju. Reestr nalogovyh vyplat s Kovelja i Kovel'skoj volosti 1576 g. *Vestnik Universiteta Dmitrija Pozhars'kogo*. Moskva, 2017. №2 (6). S. 248 – 323. [in Russian].

8. Krykun M.H. Masovi statystychni dzherela do istorii Pravoberezhnoi Ukrainy XVI – XVIII st. *Ukrainska arkhheohrfia: suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku*. Kyiv, 1988. S. 75–81. [in Ukrainian].

9. Kiku I.O. Aktovi knyhy yak dzherelo dlia vyvchennia demohrafii Volyni pershoi polovyny XVII st. *Istorychni doslidzhennia: Vitchyzniana istoriia*. Kyiv, 1985. S. 51 – 52. [in Ukrainian].

10. Смерека Б. Реєстри поборового податку у Польському королівстві: протсес збору податку та інформативність документів (на прикладі поборового реєстру Lvivskoi zemli Ruskoho voievodstva 1552 r.). *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii «Knyhoznavstvo, bibliotekoznavstvo ta informatsiini tekhnohii»*. Lviv. 2015. Vyp. 10. S. 132–144. [in Ukrainian].

11. Boroda K. O przydatności rejestrów poborowych z XVI wieku w badaniach demograficznych. *Przeszłość Demograficzna Polski*. Warszawa, 2014. № 33. S. 21–38. [in Polish].

12. Gochna M. Elektroniczna edycja rejestrów poborowych województwa kaliskiego z drugiej połowy XVI w. *Studia Geohistorica. Rocznik historyczno-geograficzny*. Warszawa, 2014. Z. 2. S. 143–150. [in Polish].